

María Torres Pérez*

L'article 19 de la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea sobre la protecció en cas de devolució, expulsió i extradició

En aquesta publicació parlaré de l'art. 19 de la Carta de Drets Fonamentals, dedicat a la protecció en cas de devolució, expulsió i extradició.

Encara que és cert que tots els estats tenen el dret a protegir les seues fronteres, el dret de la Unió estableix que qualsevol entrada d'estrangers haurà de complir una sèrie de condicions i, en cas contrari, podrà ser rebutjada mitjançant una decisió motivada sobre aquest tema. Recorda l'art. 19 de la Carta que, en el territori de la Unió, es prohibeixen les expulsions col·lectives, incidint en el fet que "Ningú podrà ser retornat, expulsat o extradit a un estat en el qual córrega un greu risc de ser sotmès a la pena de mort, a tortura o a altres penes o tractes inhumans o degradants".

* Professora contractada doctora de Dret Internacional Públic. Universitat de València (Espanya).

Aquest article es basa en altres textos normatius dels quals són part els estats membres de la Unió, com el Conveni Europeu de Drets Humans (CEDH), i en la jurisprudència del Tribunal Europeu de Drets Humans, com s'assenyala en el document d'explicacions de la Carta, segons el qual "l'apartat 1 d'aquest article té el mateix significat i abast que l'article 4 del Protocol núm. 4 al CEDH, referent a les expulsions col·lectives. El seu objectiu és garantir que cada decisió es base en un examen concret i que no es pugui decidir mitjançant una sola mesura l'expulsió de totes les persones que tinguen la nacionalitat d'un estat determinat [...] L'apartat 2 incorpora la jurisprudència pertinent del Tribunal Europeu de Drets Humans relativa a l'article 3 del CEDH" (anomenant dues sentències particulars: la sentència de 17 de desembre de 1996, Ahmed c. Àustria, i la sentència Soering de 7 de juliol de 1989).

Passarem a continuació a analitzar aquest contingut i abast, sense oblidar que, en qualsevol cas, la Carta estableix un sistema autònom dels altres i, en aquesta ocasió, amb un nivell de protecció més elevat per a les persones que poden beneficiar-se d'aquest dret.

El primer apartat, el dedicat a la prohibició de les expulsions col·lectives ens obliga a qüestionar-nos

què s'entendrà per “expulsió” i quan aquesta podrà qualificar-se com a “col·lectiva”.

Encara que el Tribunal de Justícia de la Unió Europea no ha entrat a considerar encara cap dels casos plantejats davant la seua seu com un cas d’“expulsió col·lectiva”, podem basar-nos, com indica l'article mateix, en el significat i abast de l'article 4 del Protocol núm. 4 al CEDH, pel qual es garanteixen determinats drets i llibertats diferents dels ja inclosos en el Conveni i en el seu primer protocol.

Com assenyalen les explicacions a la Carta, l'objectiu de l'article és garantir que cada decisió es base en un examen concret i que no es pugui decidir mitjançant una sola mesura l'expulsió de totes les persones que tinguen la nacionalitat d'un estat determinat.

Segons la jurisprudència de la Cort, es considerarà expulsió qualsevol mesura executiva que duguin a terme les administracions d'un estat compel·lint uns estrangers a abandonar un país, encara que les mesures es prenguen en alta mar.

L'expulsió, per a ser considerada com a legítima, haurà de complir amb els requisits de la coneguda com a Directiva de retorn (Directiva 2008/115/EC) segons la qual la persona haurà de rebre una

decisió individual motivada de tal rebuig en la qual se la informe de l'expulsió, juntament amb la possibilitat de recurs sobre aquest tema.

Per col·lectiva, segons la Cort, s'entén qualsevol expulsió que afecte un grup de persones caracteritzat per circumstàncies comunes i específiques al grup en qüestió. Referent a això, la Cort subratlla que no és suficient, per si mateix, rebre decisions semblants sempre que cada estranger haja pogut exposar individualment els seus arguments de manera prèvia a l'expulsió i les decisions adoptades hagen tingut en compte les circumstàncies particulars de cada individu.

El segon apartat de l'art. 19 consagra per al dret europeu el conegut en dret internacional com a principi de *non-refoulement* o principi de no devolució, amb la particularitat que el Tribunal de Justícia de la Unió ja ha assenyalat que tots dos principis no tenen el mateix abast, ja que el dret de la Unió consagra una protecció dels estrangers més àmplia que la caracteritzada pel dret internacional, no admetent excepcions si perillen els drets fonamentals de la persona en qüestió i sempre tenint en compte els millors interessos de menors, la vida familiar, i l'estat de la salut mental i física de la persona sol·licitant.

Segons l'art. 19, per tant, no podrà retornar-se, expulsar-se o extraditar-se cap persona a un estat en el qual córrega un greu risc de ser sotmès a la pena de mort, a tortura o a altres penes o tractes inhumans o degradants. Tal risc, després de ser al·legat per la persona interessada, haurà de ser valorat de manera independent i rigorosa pels estats, suspenent la instrucció fins a la resolució efectiva, tant si es tracta de sol·licitants d'asil com si la persona que al·lega el risc no sol·licita tal estatus.

Aquesta protecció en el cas de sol·licituds d'extradició de ciutadans europeus haurà d'interpretar-se en el sentit que qualsevol sol·licitud procedent d'un tercer país, quan el ciutadà estiga exercint el seu dret de lliure circulació, haurà de ser denegada per qualsevol altre estat membre quan el ciutadà córrega un greu risc (pena de mort, tortura o altres penes o tractes inhumans i degradants).

Aquestes proteccions hauran d'acrèixer-se en el cas de menors no acompanyats. Segons el dret de la Unió, l'interès del menor serà sempre el criteri que haurà de determinar qualsevol mesura presa en relació amb la seua persona, estant els estats obligats a atorgar-los una especial protecció que s'adapta a la seua edat i a les seues condicions, assegurant-los un estàndard adequat de vida que

protegisca la seua salut mental i física, i afavorisca el seu desenvolupament social, moral i espiritual.

